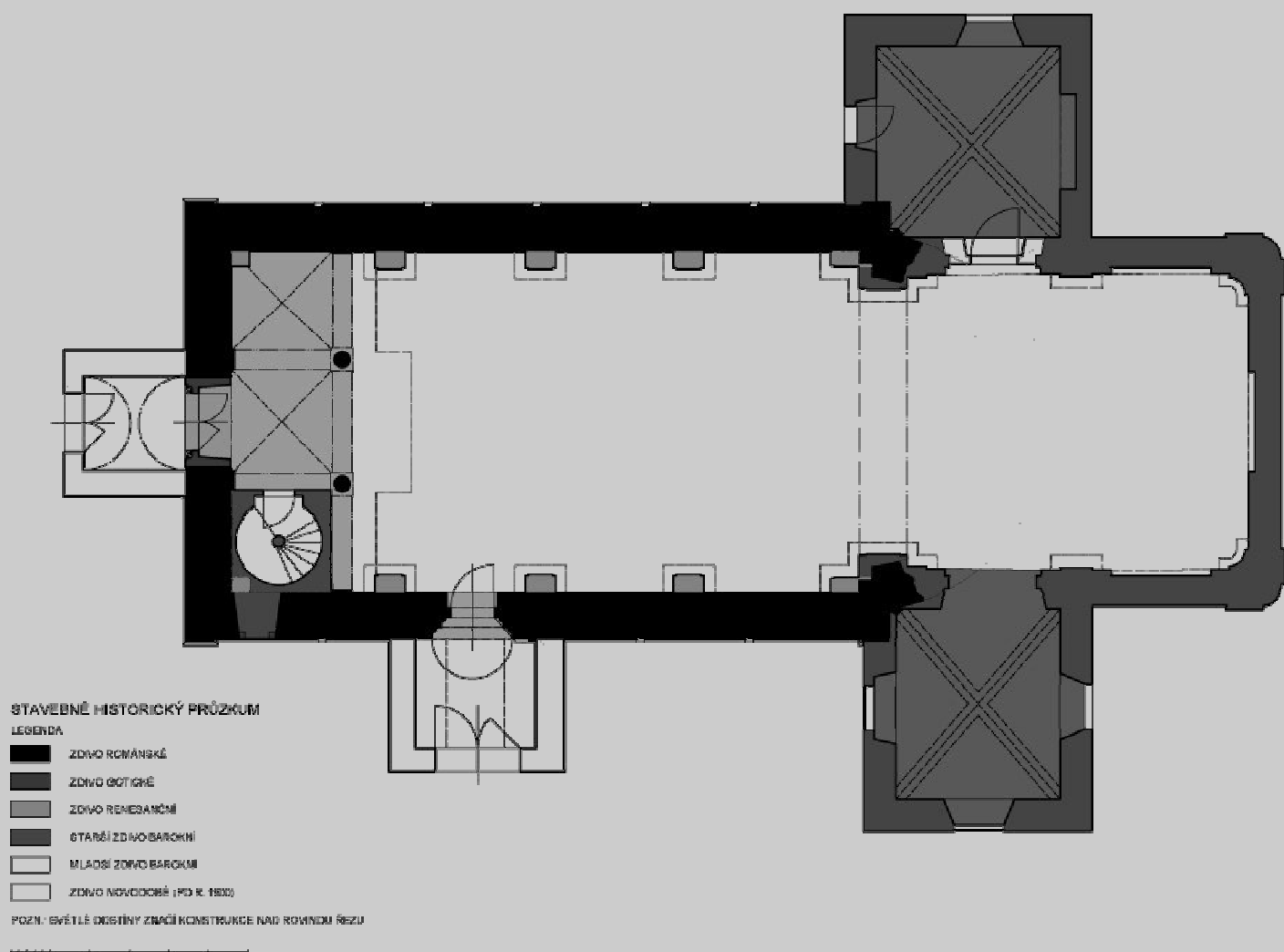

LIBČANY

ROMÁNSKÝ KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE

Obec Libčany (ÚTJ 68 17 25) se nachází 12 km západně od Hradce Králové, na stráni dominující širokému okolí. Z katastru Libčan je z vicerých poloh doložena antropogeni aktivita minimálně od mladší doby kamenné. Významné jsou především funerální aktivity v poloze „Na Obci“ a „Farský les“, dokládající společenský význam území především v nadstavbové sociální sféře. První písemný doklad o obci pochází z 12. století. Jedná se o falzum zakládací listiny krále Vratislava opatovického kláštera, která se hlásí k roku 1073. Tehdy měl břevnovský opat ke královské donaci přidat mj. i „terram Liubichas“ (*Lancinger 1995, 1*). Majitelé libčanského zboží nejsou z období raného středověku známi. Vlastníci tvrze jsou doloženi až k roku 1398, kdy jimi měli být Jan a Václav Roudnice (*Cechner 1904, 141*). Počátkem 16. století získala Libčany obec Královéhradecká. V roce 1547 jí byl tento majetek konfiskován a prodán Janu z Pernštejna. Od počátku 18. století byly Libčany ve vlastnictví Straků z Nedabylic. V majetku této rodiny zůstala obec až do vymření rodu v roce 1769, kdy přešly do správy zemského stavovského výboru. První písemná zmínka o kostele Nanebevzetí Panny Marie pochází z roku 1352, kdy se v rejstříku papežského desátku objevuje jako farní, nikoliv soukromý, kostel (*Lancinger 1995, 1*). V následujících obdobích, až do poloviny 17. století, kdy začínají zápisy libčanské farní pamětní knihy, nejsou o kostele žádné záznamy.

Románský kostel Nanebevzetí Panny Marie je situován uprostřed okrsku zrušeného hřbitova a kompozice akropole je doplněna okolní historickou zástavbou a vzrostlou zelení. Poměrně monumentální sakrální stavba byla založena okolo roku 1225 jako jednodlný orientovaný vlastnický kostel s východní apsidou na dvoře neznámého majitele. Obdélná románská loď kryta sedlovou střeou je na východě uzavřena barokním presbyteriem, k němuž se ze severní strany pojí sakristie a z jižní oratoř. Oba přístavky pochází z období baroka. Barokní provenience jsou také předsínky. Chránič jižní románský a západní gotický vstupní portál. Kostel nemá a nikdy neměl věž a sestával tudíž pouze z lodi a polokruhové apsidy.

Jižní fasáda kostela je nesmírně cenným dokladem románského sochařství a architektonického dekoru. V celé její ploše se dochovaly stopy odsekávaných lichých slepých arkád. Arkády vycházely z románského trnože ukončeného profilovanou římsou, která se prakticky po celé délce dochovala dodnes. Kromě slepé arkatury se z románské epochy torzálně dochovaly ostění tří oken, ta jsou v současnosti zazděna. Později, patrně v baroku, byla prolomena čtyři nová okna, která jsou lemována poničenou pásovou šambránou. Fasáda je ukončena patrně barokní římsou, provedenou z cihel. Před jižní průčelní fasádou byla patrně v polovině 18. století přistavěna barokní předsíň s ušlechtilým štítem. Tato předsíňka kryje monumentální románský portál, díky němuž Mendl (*1960, 11*) datoval kostel do druhého desetiletí 13. století. V západní části jižní fasády se nachází zazděný druhotně proražený vstup. V zazdínce jsou patrný kamenné články, které by mohly pocházet z románské stavby.

Interiér je jednoduchý jednodlný prostor, který vychází z románské podstaty. Původní a dodnes užívaný vstup je románským portálem v jižním průčelí. V západní části lodi je dochována románská empora, která je podklenuta dvěma křížovými klenbami s mohutnými pasy. Ty jsou vyneseny dvojicí románských sloupů s dekorovanými kubickými hlavicemi. Třetí, jižní, klenební pole bylo zničeno při vložení barokního schodiště. Stavebně je interiérový prostý, je zaklenut renesanční valenou klenbou s výsečemi, která je vynášena později připojeními příporami s patrně barokními hlavicemi. Presbyterium je zaklenuto barokní klenbou, takéž s výsečemi. Z prostoru kněžiště je přístup jak do severní sakristie a jižní oratoře. Oba prostory jsou zaklenuty klenbou. V těchto prostorách se nacházejí, vždy při styku barokního presbyteria s románskou lodí dva viditelné doklady někdejší románské empy. Jedná se o koutové liseny s čelním obloune, které jsou však v současnosti znehodnoceny silným nánosem barvy.

Na libčanském kostele Nanebevzetí Panny Marie se do dnešních dnů dochovaly dvě soustavy krovů z dvou různých časových období. Přestože je stavba románského původu s dobře zachovanými štitovými stěnami, nebyly ani po zevrubné prohlídce nalezeny žádné stopy po krovu románském (či gotickém), ať již na zmíněných štítech nebo v místech římsy. Prvním systémem je krov nad lodí chrámu. Tato konstrukce pochází z renesančního období a dokonce se zachovalo i přesné datování, které je do krovu vryto. Hambalková konstrukce vznikla v roce 1608 a oproti původnímu (románskému) krovu je značně strmější. Datovací nápis se nachází na první středové vaznici zhruba uprostřed krovu. Plná vazba krovu je se středním sloupkem a čtyřmi vzpěrami tvaru „V“, doplněna třemi hambalky. Mezilehlá vazba je takéž tvořena třemi hambalky a stojatým křížem typu „X“. Ztuzení je v podobě onďejských křížů. V celém systému dochází k plynulému střídání prázdných a mezilehlých vazeb, kromě střední části. Zde jsou oproti sobě dvě plné vazby. V těchto místech ve vrchní části konstrukce je také osazen sanktusník, který pochází z pozdější doby, pravděpodobně z roku 1722. Na pozdější vkomponování věžičky poukazuje fakt, že je do krovu vkomponována velmi nepravdělně a poněkud násilně. Sanktusník je osmiboká a hranolky, jež jí tvoří jsou ukotveny do dřevěného roštu. Věžička je ukončena cibulovou bání. Váhu celého krovu roznáší systém vazných trámů, do nichž jsou usazeny krokve, jenž jsou podepřeny patní vzpěrou. Ve střední části probíhá prahová vaznice, která roznáší tlaky sloupků plných vazeb. Vazné trámy jsou usazeny na pár pozednic. Libčanský krov pochází z období renesance, ale je pozdně gotické provenience. Plné vazby jsou typické klasové a mezilehlé jsou typu sv. Anna. Krov presbyteria je jednodušší i nižší konstrukce. Pochází z období baroka, patrně z roku 1722. Toto datum bylo takéž nalezeno vyryté v trámu. Sestává ze dvou plných a dvou prázdných vazeb a z valbového ukončení, což je zároveň nejsložitější část krovu. Plná vazba je tvořena středovým sloupkem, dvěma hambalky a vzpěrou ve tvaru „V“. Prázdná vazba pouze dvěma hambalky. Příčné ztuzení tvoří dva onďejské kříže a dvě postraní stojaté stolice, které podpírají konce hambalků. Stojatá stolice se objevuje i ve valbovém ukončení krovu. Celá konstrukce opět dosedá na vazné trámy, které jsou osazeny na pár pozednic. Přestože se nezachovaly stopy po románském zastřešení chrámu, může se libčanský kostel pyšnit dvojicí přesně datovaných historických hambalkových krovů. Jedním renesančním z roku 1608 a druhým barokním, datovaným k roku 1722. Oba krovky jsou dobře zachovány, až na některé partie vzpěr, které by bylo vhodné doplnit, včetně původních spojů. Jednotlivé části krovů byly spojovány bez železa, dřevěnými špalky. Kov se poskrovně objevuje pouze u sanktusníku. Jedinou vadou této historické památky je její velmi špatná dostupnost. Při rekonstrukci kostela by bylo vhodné počítat s novým schodištěm (například lehkou kovovou vřetenovitou konstrukcí z empy), které by umožnilo přístup do velmi působivého interiéru jak odborníkům tak návštěvníkům.

